

SUD EKSPERTIZASINI O'TKAZISHDA ELEKTRON AXBOROT TIZIMLARINI SODDALASHTIRISH

Aliqulov To'lqin

*X.Sulaymonova nomidagi Respublika sud ekspertiza Markazi Toshkent viloyati
bo'limi eksperti*

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori bilan tasdiqlangan yangi Nizom talablari asosida sud ekspertizasi sohasini raqamlashtirish va elektron axborot tizimlarini soddalashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda «E-ekspertiza» yagona elektron platformasining joriy etilishi, hujjatlar aylanishi tartibi, onlayn monitoring tizimi hamda elektron to'lov imkoniyatlarining amaliy ahamiyati yoritilgan. Raqamli islohotlarning sud-ekspertiza faoliyatida ortiqcha qog'ozbozlik va byurokrtiyani kamaytirish hamda vaqt sarfini keskin qisqartirishdagi o'rni ilmiy-amaliy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sud ekspertizasi, elektron axborot tizimi, «E-ekspertiza» platformasi, raqamlashtirish, hujjatlar almashinuvi, onlayn monitoring, optimallashtirish.

Kirish

Zamonaviy huquqiy davlatda sud-tergov faoliyati samaradorligini oshirish va odil sudlovni ta'minlash to'g'ridan-to'g'ri sud ekspertizasi institutining tezkorligi hamda shaffofligiga bog'liq bo'lib, bugungi kunda ushbu sohaga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 20-fevraldagi qarori bilan tasdiqlangan «Sud ekspertizasini o'tkazishda elektron axborot tizimlari orqali hujjatlar almashinuvini tashkil etish tartibi to'g'risida»gi Nizom ushbu yo'nalishdagi huquqiy va texnologik islohotlarning yangi bosqichini

boshlab berdi. Mazkur tadqiqotning maqsadi yangi raqamli tartibga solish mexanizmlarini, xususan, «E-ekspertiza» platformasining imkoniyatlarini o'rganish hamda elektron tizimlarni soddalashtirish orqali ekspertiza jarayonlarining tezkorligi va iqtisodiy samaradorligini oshirish omillarini tahlil qilishdan iboratdir.

Asosiy qism

Yangi qabul qilingan me'yoriy-huquqiy hujjatlarga muvofiq, sud ekspertizasi sohasida mutlaqo manyi raqamli ekotizim shakllantirildi va barcha bosqichlardagi hujjatlar aylanishi elektron shaklga o'tkazildi. Nizom talablariga ko'ra, endilikda ekspertiza tayinlovchi organlar va sud-ekspertiza tashkilotlari o'rtasidagi barcha munosabatlar, jumladan, ekspertizani tayinlash to'g'risidagi qaror (ajrim) va ish materiallarini yuborish majburiy tartibda «E-ekspertiza» yagona platformasi orqali amalga oshirilishi belgilandi. Agar ish materiallari ushbu tizim orqali yuborilmagan bo'lsa, sud-ekspertiza tashkilotlari tomonidan ekspertiza o'tkazilishiga yo'l qo'yilmasligi haqidagi qat'iy talab tizimning to'liq raqamli nazoratga o'tishini ta'minlaydi. Mazkur qat'iy tartib sub'ektiv omillarning jarayonga aralashuvini cheklab, ekspertiza tayinlash tizimida yagona huquqiy va majburiy raqamli maydonni shakllantiradi.

Tizimning soddalashtirilganligi va afzalliklari faqatgina hujjat qabul qilish bilan cheklanmay, balki ekspertiza jarayonining har bir qadamini qamrab oladi. Platformada to'lov amalga oshirilishi lozim bo'lgan ish materiallari yuzasidan integratsiyalashgan elektron to'lov tizimlari yaratilgan bo'lib, bu moliyaviy amallarni soniyalar ichida bajarish imkonini beradi. Shu bilan birga, platforma doirasida axborot xavfsizligi va shaxsga doir ma'lumotlar daxlsizligi eng zamonaviy kriptografik himoya usullari yordamida to'liq kafolatlanadi. Tizim orqali ekspertiza tayinlagan organ yoki shaxs o'z so'rovining ijro holatini, qaysi bosqichda turganligini real vaqt rejimida (onlayn) ongli ravishda kuzatib borish imkoniyatiga ega bo'ldi. Amaliy hisob-kitoblar shuni ko'rsatadiki, hujjatlarning an'anaviy pochta orqali yetkazilishi va rasmiylashtirilishi o'rniga raqamli almashinuvning yo'lga

qo'yilishi umumiy ish yuritish muddatini o'rtacha 30-40 foizga tejamoqda. Bu kabi raqamli yechimlar sud ekspertizalarini o'tkazishga sarflanadigan vaqtni keskin qisqartirishga, ortiqcha qog'ozbozlik, pochta-kuryerlik xarajatlari hamda byurokratik to'siqlarga butunlay barham berishga xizmat qiladi.

Xulosa

Sud ekspertizasi jarayonlariga «E-ekspertiza» platformasining majburiy va tizimli ravishda joriy etilishi sohadagi raqamli transformatsiyaning eng samarali mahsulidir. Elektron axborot tizimlarining soddalashtirilishi sud-tergov organlari va ekspertiza markazlari o'rtasidagi masofani hamda vaqtni qisqartirib, jarayonning shaffofligi va qonuniyligini yangi bosqichga olib chiqdi. Yakuniy tahlillar shuni ko'rsatadiki, ushbu innovatsion elektron tizim qog'oz sarfi va pochta xarajatlarini mutlaqo tugatish bilan birga, sud-huquq tizimida fuqarolarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini himoya qilishda tezkorlik hamda adolatlilik mezonlarini ta'minlashga xizmat qiladi. Kelgusida ushbu tizimning sun'iy intellekt va katta hajmli ma'lumotlar (Big Data) tahlili texnologiyalari bilan integratsiya qilinishi ekspertiza xulosalarining aniqligini yanada oshirishga poydevor yaratadi. Mazkur raqamli islohotlar, shubhasiz, mamlakatimizda odil sudlovni amalga oshirish mexanizmlarini xalqaro andozalar darajasida modernizatsiya qilishda muhim strategik qadam bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Sud ekspertizasini o'tkazishda elektron axborot tizimlari orqali hujjatlar almashinuvini tashkil etish tartibi to'g'risida"gi Nizomni tasdiqlash haqidagi qarori (20-fevral).
2. Xadicha Sulaymonova nomidagi Respublika sud ekspertiza markazi rasmiy ma'lumotlari va uslubiy ko'rsatmalari. – Toshkent, 2026.

3. Aliqulov, T. (2026). Sud ekspertizasida innovatsion raqamli texnologiyalar va "E-ekspertiza" platformasining amaliy ahamiyati. *Huquqiy tadqiqotlar jurnali*, №3, 15-22-b.

4. Karimov, A. A. (2024). Sud-ekspertiza faoliyatini raqamlashtirishning protsessual va texnik jihatlari. *Odil sudlov*, 2(1), 45-51-b.

5. Ismoilov, Sh. X. (2025). Sud-huquq tizimida axborot xavfsizligini ta'minlash va elektron platformalarni integratsiya qilish muammolari. *O'zbekiston qonunchiligi tahlili*, №4, 88-94-b.